

osalle lukijakuntaa. Samoin olisin selvästi lyhentänyt sotiimme liittyvää historiaosuutta. Mannerheim, Molotov ja muut asianosaiset ovat suomalaisille tuttuja. Ymmärrän hyvin, että ulkomaisille lukijoille kirjoitustussa alkuperäisessä versiossa tällainen tieto on tarpeen. Kirjasta välittyy aito lämminhenkisyys. Vaikeis-

ta sotakokemuksista huolimatta perhe piti yhtä, ja heiti kun tilaisuus tuli, muutettiin takaisin omaan kotiin Helsinkiin. Kirjoittaja Stina Kachadourian on tehnyt oivan kulttuuriteon kirjaamalla ylös vaikeat perhe- ja väestökysymykset ajalta, jolloin maamme kohtalo oli useammankin kerran veitsenterällä.

Ismo Söderling

Uusi julkaisu

Sjöblom-Immala Heli:
Tervetuloa Suomeen?
Korkeakouluopiskelijoiden asenteita mittaava ETNOBAROMETRI 2013.
Tutkimuksia A44. Painosalama. Turku 2013.
132 s.

ISBN: 978-952-5889-52-9
ISSN 0356-9659.

Vuoden 2012 lopussa Suomessa asui yli neljännesmiljoona vieraskielistä. 1990-luvun alkuun verrattuna maahanmuuttajien määrä Suomessa on noin kymmenkertaistunut. Todennäköisesti heidän määränsä jatkossakin kasvaa voimakkaasti, joten on tärkeää tietää, miten maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin Suomessa suhtaudutaan. Ensimmäisessä Siirtolaisuusinstituutin toteuttamassa asennetutkimuksessa selvitettiin tulevaisuuden potentiaalisten päättäjien – yliopisto- ja ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden – mielipiteitä maahanmuutosta ja maahanmuuttajista. Kysely toteutettiin keväällä 2012. Siihen vastasi yhteensä 14 568 opiskelijaa 13:sta Suomen korkeakoulusta. Vastaneista n. 1 100 oli ulkomaalaistaustaisia.

Taustastaan riippumatta tämän tutkimuksen korkeakouluopiskelijat suhtautuivat hyvin myönteisesti menestyviin tai sellaisiksi olettamiinsa muuttajiin. Menestyviä muuttajia ovat korkeasti koulutetut ja työssä käyvät, erityisesti hyvissä ammatiasemissa olevat muuttajat, mutta myös länsimaista muuttavat, joiden oletetaan kykenevän humanitaarisen muuton maista tulevia paremmin huolehtimaan omasta toimeentulostaan ilman sosiaalietuuksia.

Vähemmän myönteisesti opiskelijat suhtautuivat kouluttamattomiin, työttömiin ja humanitaarisiin maahanmuuttajiin. Suhtautumisessa näihin ryhmiin tulivat esille myös suurimmat erot eri vastaajaryhmien välillä. Maahanmuuttomyönteisyys ilmeni myönteisempänä suhtautumisena juuri haavoittuvimpien ryhmien muuttoon. On helppo toivottaa tervetulleeksi sellainen muuttaja, joka ei todennäköisesti tule käymään yhteiskunnan kukkarolla kuin sellainen, joka ainakin maassaolon alkuvaiheessa tarvitsee paljon yhteiskunnan tukea.

Maahanmuuttoasenteet näyttävät siis liittyvän pitkälti talouteen, kuten maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia koskeva keskustelukin (esim. Nykänen 2012). Taloudelliset perusteet näyttävät eniten painavan, kun opiskelijat punnitsevat suhtautumistaan niin maahanmuuttajiin kuin maahanmuuton vaikutuksiinkin. He suhtautuvat sitä myönteisemmin maahanmuuttajiin, mitä todennäköisimmin nämä Suomessa hankkivat oman toimeentulonsa, ja mitä paremmin heidän voidaan olettaa menestyvän taloudellisesti. Nämä muuttajat tuottavat eniten taloudellista hyötyä myös yhteiskunnalle verotulojen muodossa.

Osa opiskelijoista suhtautui hyvin kielteisesti humanitaariseen maahanmuuttoon. Humanitaariselle muutolle myönteisten ryhmien arvoihin kuuluvat ihmisläheisyys ja ns. pienen ihmisen puolustaminen, kun taas kielteisemmin suhtautuvat ryhmät edustavat ns. kovempia aloja tai taloudelliset arvot ovat heille tärkeitä. Inhimillinen suhtautuminen humanitaarisiin muuttajiin ilmenee kuitenkin siinä, että myös kielteisemmin humanitaarisiin muuttajiin suhtautuneet vastaajaryhmät pitivät tärkeänä yksintulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden kotoutumisen tukemista.

Riippuu myös henkilön omasta ajatusmaailmasta, millaisena hän näkee Suomeen suuntautuvan turvapaikanhaun, koska väärennetyillä matkustusasiakirjoilla tai ilman passia maahan saapuminen katsotaan laittomaksi maahanmuutoksi. Sen taustalla on kuitenkin sellaisten ihmisten hätä, jotka esimerkiksi sodan vuoksi joutuvat pakenemaan omasta maastaan. Kielteinen suhtautuminen voi johtua myös siitä, että uskoo osan turvapaikanhakijoista muuttavan Suomeen hyvän sosiaaliturvan ja paremman elintason vuoksi. Tarvitaan siis lisää tietoa maahanmuuton todellisista perusteista ja vaikuttimista. Kukapa esim. Syyriasta haluaisi Suomeen pelkälle ”turistimatkalle”.

On mielenkiintoista, että vastaajista turvapaikanhakijoiden muuttoon myönteisesti suhtautui kuusi prosenttiyksikköä enemmän kuin kiintiöpakolaisten muuttoon. Kiintiöpakolaisten oleskelun perusteet Suomessa on kuitenkin viranomaisen taholta selvitetty jo ennen maahan saapumista, kun sen sijaan turvapaikanhakijoiden oleskelun perusteet ovat maahantulovaiheessa vielä selvittämättä. Usein ihmisten mielipiteet perustuvat yllättävän paljon myös mielikuviin tai stereotyyppioihin, joilla voi olla hyvinkin heikko todellisuuspohja. Tarvitaan tietoa myös maahanmuuttajiin liittyvien käsitteiden sisällöstä.

Humanitaarinen muutto on kuitenkin vain pieni osa kaikesta maahanmuutosta, vaikka se julkista maahanmuuttokeskustelua dominoikin. Suomen maahanmuuton rakennetta tarkemmin tuntematomalle saattaa muodostua julkisen keskustelun perusteella käsitys, että humanitaaristen muuttajien määrä on suuri. Todellisuudessa heitä on kaikista maahanmuuttajista vain runsas 10 prosenttia. Humanitaarisen muuton näkyvyys johtuu osittain siitä, että nämä muuttajat eroavat suomalaisista ulkonaisesti enemmän kuin länsimaalaiset muuttajat. Dhalmann (2011, 86) puhuu näkyvistä ja näkyvämmästä vähemmistöistä. Esimerkiksi venäläiset sulautuvat väkijoukkoon, elleivät he puhu venäjän kieltä, mutta sen sijaan somalit ovat jatkuvasti alttiina rasistisille ja/tai syrjiville välikohtauksille.

Humanitaarinen maahanmuutto saa osuutensa enemmän huomiota myös sen takia, että se on muuta maahanmuuttoa ongelmakeskeisempää. Humanitaaristen muuttajien kotouttaminen on suurista kulttuurieroista johtuen haasteellisem-

paa. Heidän koulutustasonsa on yleensä alhaisempi kuin muiden muuttajien. Oleskelulupaprosessin läpikäytyään EU:n ulkopuolelta tulevat muuttajat näkyvät myös Maahanmuuttoviraston tilastoissa, mikä ei taas koske esimerkiksi EU-kansalaisia.

Kontaktihypoteesin mukaan tehokkain tapa vähentää ryhmien välisiä ennakkoluuloja on saattaa eri ryhmät tekemisiin keskenään. Maahanmuuton lisääntyessä suomalaisten kontaktit ulkomaalaisiin ovatkin yleistyneet. Henkilökohtaiset kontaktit Suomessa asuviin maahanmuuttajiin ovat yhteydessä myönteisiin asenteisiin ulkomaalaisten maahanmuuttoa kohtaan. Esimerkiksi Sjöblom-Immolan (2006) tutkimuksessa ne työnantajat, jotka eivät tunteneet yhtään ulkomaalaista, suhtautuivat kielteisemmin heidän palkkaamiseensa kuin ne, joilla oli kokemusta ulkomaalaisista työntekijöistä.

Maahanmuuttoa on tarkasteltava kaksisuuntaisena prosessina (Heikkilä et al. 2011). Maahanmuuttaja olettaa saavansa itselleen etuja muuttaessaan uuteen maahan, muuten hän ei tietenkään muuttaisi. Toki hänelle koituu muutosta myös taloudellisia ja sosiaalisia kustannuksia. Myös vastaanottavalle yhteiskunnalle koituu humanitaarisesta muutosta aluksi kustannuksia, mutta ajan myötä yhteiskunta todennäköisesti myös hyötyy muuttajasta tavalla tai toisella. Maahanmuuttajat rikastuttavat ainakin maan kulttuuri-, taide- ja yritysalamää, minkä myös suurin osa tutkimuksen vastaajista allekirjoittaa. Myös yritysalamälle maahanmuuttajien panos on merkittävä.

Tällä hetkellä työvoimapula koskee lähinnä tiettyjä aloja, mutta jos se tulee laajemmassa mitassa ajankohtaiseksi, tarvitsee Suomi ulkomaalaista työvoimaa, joka tulee toimeen omilla tuloillaan. Silti Suomi on myös velvollinen osaltaan kantamaan vastuuta humanitaarisista muuttajista, sillä maailmassa on ollut ja tulee todennäköisesti aina olemaan kriisipesäkkeitä, joista lähdetään pois. Näiden tulijoiden kotouttaminen työmarkkinoille kestää, eivätkä he siten ole kovin nopeasti yhteiskunnalle tuottavia. Ihmisiin ei kuitenkaan voi suhtautua pelkästään tuotannon tekijöinä, joilla on vain taloudellista arvoa ja hyötyä Suomelle.

Kuten niin monesti aiemminkin, tuli tässäkin tutkimuksessa esille kielen ja kulttuurin opetuksen merkitys maahanmuuttajan kotoutumiselle. Silti tällä osa-alueella ilmenee edelleen huomattavia

puutteita. Kielenopetukselle ei edelleenkään ole annettu tarpeeksi resursseja, vaikka kyse on äärimmäisen tärkeästä asiasta. Asia on tärkeä myös taloudellisesta näkökulmasta katsottuna, sillä kielitaitoinen maahanmuuttaja integroituu nopeammin myös työmarkkinoille.

Vaikka opiskelijat näkivät esimerkiksi asiantuntijat hyvin mieluisana muuttajajoukkona, he eivät samalla tavoin nähneet näiden myönteistä panosta suomalaiseen yhteiskuntaan. Kysyttäessä opiskelijoilta maahanmuuton yhteiskunnallisista vaikutuksista, näkivät he yllättävän vähän myönteisiä

vaikutuksia esimerkiksi kansantaloudelle. Turvallisuuden puolestaan arvioitiin heikkenevän. On vaikea tietää, millaista maahanmuuttajajoukkoa opiskelijat arvioivat kysymyksiin vastatessaan, ja kuinka paljon heidän suhtautumiseensa vaikuttaa julkinen maahanmuuttokeskustelu. Ihmisten mielipiteet perustuvat yllättävän usein erilaisiin mielikuviin, jotka kaikki eivät kaikilta osin vastaa todellisuutta. Toki tätä ei voi yleistää: yhteiskunnassa on yhä enemmän maahanmuuttajia kanssaihmisinä, ja näiden kohtaamisten kautta myös asenteet muuttuvat – näemme ihmisen ihmisenä.

Seminaareja

Turku, Sosiologipäivät 21.–22.3.2013

The Unanticipated Consequences of Immigration Policy

Marko Alivuotila, Siirtolaisuusinstituutti

Avajaispäivänä professori Peter Kivisto (Augustana College, USA) tarkasteli USA:n maahanmuuttopolitiikan odottamattomia seurauksia. Senaatin komitea pohtii parhaillaan USA:n maahanmuuton tilanetta ja miten nykyistä tilannetta voitaisiin parantaa ja kehittää. USA:ssa on nykyisin 11 miljoonaa laitonta siirtolaista. Yleinen mielipide on sellainen, että asiaan on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa. Kiviston mukaan demokraattisen puolueen äänestäjistä suuri joukko on latino- ja ei-valkoiseen väestöön kuuluvia, jotka puolueen on otettava huomioon. Vuoden 2012 presidentinvaaleissa demokraatit saivat yli 70 % latinoiden ja aasialaisten äänestäjien äänistä. Siten demokraatit nyt katsovat, että heillä on mandaatti tehdä siirtolaisongelmalle jotain. Republikaanisen puolueen johto tietää, että ollakseen jatkossa vaaleissa kilpailukykyinen, puolueen on saatava suurempi osa latino- ja aasialaisperäisten äänestäjien kannatuksesta.

Kiviston mukaan asenteet ja toimenpiteet USA:ssa ovat koventuneet siirtolaisia kohtaan vii-

me vuosina. Kiviston mukaan tähän on kaksi oleellista syytä. Ensimmäiseksi republikaanien piirissä on puhuttu itse-karkotuksesta (self-deportation): ehkäpä tiukempien toimien ansiosta laittomat siirtolaiset lähtisivät? Toisena syynä Kivisto näkee republikaanisen puolueen siirtolaisvastaisen siiven äänestäjien lepyttämisen. Barack Obama valittiin presidentiksi vuonna 2008, ja tässä vaiheessa katetavan lainsäädäntömuutoksen poliittinen läpivieminen oli tullut mahdottomaksi. Obama kuitenkin ajoi läpi Dream Act –lain, jolla pyritään parantamaan nuorena laittomasti maahan tulleiden mahdollisuutta saada pysyvä oleskelulupa. Samaan aikaan myös laittomasti maahan tulleiden karkottamista lisättiin. Kuinka tällaiseen osittain hallitsemattomaan tilanteeseen on päädytty?

Sosiologi Robert K. Merton kirjoittaa esseesään *The Unanticipated Consequences of Social Action* viidestä tekijästä, jotka Kivisto näkee USA:n laittoman maahanmuuton taustalla. Mertonin mukaan tietämättömyys, virheet, eturistiriidat, perus-